

קטעי דברים

כתב הגר"ל בלך (ראש ישיבת טלז): כשנתבונן במצבנו נראה שאנו נתונים תחת גלות רוחנית הרבה יותר קשה אצל אחינו בני ישראל, שיש מוכרחים לתרום להם וכו' עבור מוסדות שהם צוררים לדת ולתורה מפחד פן ישנאוהו וירדפוהו, היש עבדות קשה מזו אצל אחינו בני ישראל! וגם אין כיום חירות הדעת להכיר כל דבר ע"י ערכו האמיתי, כגון השמחה על פתיחת האוניברסיטה בירושלים דווקא במחלקה לחכמת ישראל ללמד מינות וכפירה... (שעורי דעת ח"ב עמ' קצא). **ועי' בספר "התקופה בסערת אליהו" (מאמר ג') שאין לטעות שקיבוץ גלויות זה הוא מאתחלתא דגאולה אלא עניינו כדי לעבור גלות נוספת בידי הערב רב, עי"ש.**

* * * * *

וכתב המקובל **החסד לאברהם** (מעין א' נהר טו) בסוף גלותנו זה קרוב לזמן גאולתנו יתחזקו צרות לישראל תכלית החיזוק וכו' והטעם כי השכינה תדין את ביתה ויביאה על מסורת הברית כדי לזככם אל הגאולה ואל הטוב המובטח לנו ע"י הנביאים וטוב השיעור לא יכילוהו רעיון באופן שלא יזכר עוד גאולת מצרים, ויהיו אז ניסים וגילוי השכינה אל ישראל בהפלא ופלא, **ובעת ההיא יצאו כל קיבוץ עם ה' אל המדבר ויהיו שם ברעב מ"ה ימים** ואז יצרפו ויתלבנו ויתראה עליהם אליהו הנביא ז"ל ויתגלה עליהם משיח בעוני גדול וגם משה רבנו ע"ה יתגלה להם עם בני דור המדבר והשכינה יתגלה אליהם ויתקנו הדגלים בהשכינה, וירד בית המקדש בנוי למטה ויבואו ישראל לירושלם הבנויה והשכינה עמהם כימי צאתך מארץ מצרים וירבו אז הניסים ויגדלו אשר אין הפה יכולה לדבר והשכל לשער הרבוי נסים ונפלאות שיהיו לישראל ויפתחו את מקורי החכמה וזאת תהיה ההנהגה בגאולה בס"ד. וכן כתב בספר **טוב הארץ** (להמקובל רבי נתן שפירא זצ"ל, עמ' לח ב') בשם מהר"י.

ונראה כי מקור דבריו הם מהרמ"ק הקדוש (אילימה עין כל תמר ה' פכ"ד) ושם הוסיף: והענין הוא שהגיע עת הקליפה ליבטל מן העולם וכל עוד שיש בישראל רשעים אחוזים בהם היאך אפשר שיתבטלו החיצונים ורשעים ברשעתם והקב"ה בעל הדין והמשפט ביושר ובאמונה ואין עול ולכך יצטרפו צרוף אחר צרוף עד שיהיו כסף נקי וטהור וכו', ובספרו אור-יקר (ח"ז עמ' מא-מב) כתב שיתגרשו ישראל כולם אל המדבר ושם יתעורר זכות הת"ח ותינוקות של בית-רבן לגאלם, ושם יהיה קיבוץ גלויות וקימת השכינה ויראה לפני ישראל כאש אוכלת, ומאותו היום ישלים ויעשה גבורות וניסים ונפלאות מה שחסרה השכינה במדבר מיום מעשה העגל.

* * * * *

ובכל גאולה שנגאלו ישראל היתה גם נקמה בשונאיהם, וכן בגאולה העתידה נאמר בפי' האזינו "לי נקם ושילם לעת תמוט רגלם" "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו" (דברים לב, עי' סוף שיה"ש רבה). ובפרשת הגאולה בניצבים "ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אויביך" (דברים לז, ומבואר כי נקמת האומות בגאולה תהיה מיד אחר קיבוץ גלויות, וכן מפורש בפי' האזינו ווילך (דברים לב מא-מד) ובברכות שבפי' בחוקותי וכי-תבוא, ועי' ברמב"ן (פי' וארא ו,ו) דלשון גאולה הוא הנקמה בשונאים.

זו כמובן ראייה ברורה שאנו לא ב"אתחלתא דגאולה" ותקומת ישראל לא התחילה, כי עם הקמת המדינה לא ראינו נפילה של מלכות אדום (כל הנוצרים) ולא נקמה באומות שהרעו לנו במשך כל ימי הגלות, ורוב הגוים חיים בשקט ושלוה (מלבד כמה מלחמות שעושים אלו עם אלו).

* * * * *

אור-החיים הק' על הפסוק "לפרץ משפחת הפרציי" (במדבר כו כ) כי בבוא הבא מפרץ יהיו כל ישראל מלכים וגם ירמוז על הפרצה הגדולה אשר יפרץ באומות לאין תכלית. ובפרשת צו (ו,ב) כתב כי המשפט והנקם מאויבינו אשר צררו אותנו כל ימי גלותנו, יהיה בזמן היציאה מהגלות, אבל לא יעכב קיבוץ גלויות עד כלות עושי רשעה אלא תכף ומיד יקבץ נפוצותינו ויוציא אותנו ממחנה האנשים הרשעים אל מקום טהור היא א"י, ויעשה ה' בהם שפטים בהוציא אותנו מביניהם ואש המשפט היא לא תכבה. ואת זה ודאי לא ראינו לא מיניה ולא מקצתיה, וטרם ראינו שאויבינו התחילו לקבל ענשם כלל וכלל.

* * * * *

ובית-המקדש ייבנה קודם קיבוץ גלויות וכמו שאמרו בגמ' (ברכות מט א') "אימתי בונה ירושלים ה' בזמן שנדחי ישראל יכנס", וכן בתנחומא (נח י"ז) אם יאמר לך אדם שנתכנסו כל הגלויות ואין ירושלים נבנית אל תאמן, שנאמר בונה ירושלים ה' ואחר כך נדחי ישראל יכנס. וכן מבואר בנביא כי כאשר ישובו לארץ יהיה ביהמ"ק בנוי וכמו שנאמר "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברינה" (ישעיה לה י, נא יא), וכן תקנו אנשי כנסת הגדולה בתפילת מוסף לג' רגלים "בנה ביתך כבתחילה וכו' מקדשך על מכונו, ואחרי זה- והשב ישראל לנויהם".

וכן הוא במדרש ויושע (אוצר המדרשים עמ' 146), ובזוה"ק (חיי שרה קלד א'): ובשעתא דזמין קב"ה למפקד על עמיה כנסת ישראל תיתוב מן גלותא בקדמיתא, תהך לביתא בגין דבית המקדש יתבני בקדמיתא ויימא לה קב"ה קומי מעפרא, היא תבת ואמרה לאן אתר איהך ביתאי חרב היכלי אתוקד בנורא עד דקב"ה יבני בי מקדשא בקדמיתא ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם ולבתר יוקים לה מעפרא הדא הוא דכתיב (תהלים קמ"ז) בונה ירושלים ה' וגו' בונה ירושלים בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס. וכן במדרש הנעלם (תולדות קלט א') ביהמ"ק קודם לקיבוץ גלויות, קיבוץ גלויות קודם לתחיה"מ. וכן כתב הרמב"ם (מלכים יא, א) מלך המשיח בונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וכן כתב בקב הישר (פרק קב) שבתחילה ייבנה ביהמ"ק ואחר כך קיבוץ גלויות, וכן בעמק המלך (שער רישא דז"א פ"ב), והגהות היעב"ץ (מגילה יא ב').

מכל זה נדע שהגאולה טרם התחילה וקיבוץ גלויות שהבטיחו הנביאים טרם התחיל, כי לא ראינו שנבנה ביהמ"ק, וגוים רבים נמצאים בירושלים וגם על מקום המקדש.

* * * * *

קיבוץ גלויות ייעשה ע"י אליהו הנביא והמשיח, כך מבואר בתורה הקדושה בנביאים בחז"ל וגדולי הראשונים ואחרונים.

בתורה הקדושה: "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה" (דברים ל, ג) וכתב בתרגום יונתן שהוא ע"י אליהו הנביא ומלך המשיח, וכן כתב הרמב"ם (הל' מלכים יא, א) כי מה שנאמר ושב ה' הוא ע"י מלך המשיח, וכן כתב שם (הלכה ד') שהמשיח יקבץ נדחי ישראל, וכן הרמב"ן (שיה"ש ח, יג) "ושב ה' אלקיך את שבותך" הוא עשרת השבטים שיבואו עם משיח בן יוסף "ושב וקבצך" הם יהודה ובנימין שיבואו עם משיח בן-דוד.

ובנביאים: "ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ" (ישעיה יא, י ברד"ק מצודות ומלבי"ם, וכל הפרק מדבר במשיח כמו שכתבו חז"ל והמפרשים). "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וישמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאלי" (הושע ב, ב וברש"י רד"ק מצודות ומלבי"ם שהוא המשיח או אליהו הנביא). "אסוף אסוף יעקב כולך קבץ אקבץ שארית ישראל וגו' עלה הפורץ לפניהם פרצו ויעברו שער ויצאו בו ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם" (מיכה ב יב-יג ורד"ק אלשיך הק' ומצודות בשם חז"ל הפורץ זה אליהו מלכם זה צמח בן דוד). "כי הנה בימים ההמה ובעת ההיא אשר אשוב אשיב את שבות יהודה וירושלם" (יואל ד, א, וברד"ק שהוא בימות המשיח).

ובדברי חז"ל, במדרש (שיר השירים רבה ב, יח) למה מלך המשיח בא לקבץ גלויותיהן של ישראל (ע"י מתנות כהונה ויפה תואר), וכן מבואר בעוד מקומות (שיהש"ר ב, ב ושם ב, ד), ובמדרש (שיהש"ר ב, ל) ענה דודי ואמר לי, ענה ע"י אליהו ואמר לי ע"י מלך המשיח, מה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. וכן הוא בפסיקתא דרב כהנא (פיסקה ה' החודש הזה לכם ד"ה ענה דודי), ובפסיקתא רבתי (פיסקא ד' ויקח אליהו) ואליהו כשיגאל אותם מן הרביעית מאדום עוד אינם חוזרים ומשתעבדים אלא היא תשועת עולם, וכן בתרגום יונתן עה"פ שלח נא ביד תשלח (שמות ד, יג) ובפרקי דר"א (פל"ט) ולאותו האיש שאתה אומר אני שולח לעתיד לבוא שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא. ובמדרש (בראשית רבתי פ' ויחי) אוסרי לגפן עירה, זה משיח שיקבץ כל ישראל שנקראו גפן, כד"א גפן ממצרים תסיע (תהלים פ'), ולשורקה בני אתונו, מלמד שמקבץ ונוטע ישראל על אדמתם כשורק שנאמר ואנכי נטעתך שורק (ירמיה ב'), ואומר ונטעתים על אדמתם (עמוס ט'). ובילקוט (פ' חוקת רמז תשסד) הקהל הזה אין אתם מכניסים אבל כל ישראל אתם מכניסים לעתיד לבוא שנאמר וענתה שמה כימי נעוריה זה משה ואהרן. וכן כתב בתרגום יונתן שהמשיח יקבץ גלויות (דברים ל, ד הושע ב, ב איכה ב, כב). ובזוהר הקדוש (שמות ט' א'): מלכא משיחא יכנוש גלותא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כמה דאת אמר (דברים ל') אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו', מההוא יומא כל אתין ונסין וגבוראן דעבד קודשא בריך הוא במצרים יעביד לון לישראל כמה דאת אמר (מיכה ז') כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ובזוהר חדש (בלק צב ב') כדן קב"ה יתער למשיח וההוא יומא דיפוק יזדעזע כל עלמא כדן ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ. וברע"מ (כי תצא רעז ב' ורפ א') שמשא רבנו יבא עם שני המשיחים והוא יוציא את זרעו של אברהם מן הגלות.

וכן כתב **הרמב"ם** (הל' מלכים יא, א): המלך המשיח בונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל. ובאגרת תימן "ודבר זה יסוד גדול מיסודי אמונת ישראל, יעמוד מזרע שלמה איש שיקבץ נפוצותינו ויאסוף חרפתנו וגלותנו ויגלה הדת האמיתית וישמיד כל מי שימרה דברו". וכן כתב **הרמב"ן** (במדבר כד, יז) כי המשיח יקבץ נדחי ישראל מקצה הארץ, ועוד כתב (ספר הויכוח (מלחמות ה') אות ס"א): כי לזמן הראשון יבוא המשיח ויתן השקוף העובד ללא אלהים משומם וכלה מן העולם, ואחרי כן יקבץ נדחי ישראל אל מדבר העמים כמו שנאמר והולכתיה המדברה ודברתי על לבה, ויביא ישראל לאדמתם כענין שעשה משה רבנו ע"ה הגואל הראשון ויהיו מ"ה שנים ואחר כך ינחו ישראל על אדמתם וישמחו בה' אלקיהם ובדוד מלכם.

והאבן-עזרא (זכריה יב, א) כי ישראל ישובו עם המשיח לירושלים, **והרד"ק** (תהלים פט) בבא המשיח יאסף הגלות, **ובעל הטורים** (שמות ד, ו) ע"י משה יתקבצו ויבואו לירושלים, ושם (ו, ו) פנחס יהיה שליח להוציא ישראל מהגלות, **אבודרהם** (סדר מוצאי שבת ד"ה אליהו הנביא) תוציאנו מאפילה לאורה שעל ידו נצא מזה הגלות שהוא כאפילה לימות המשיח שיהיה לנו כאורה במהרה בימינו. **ורבנו בחיי** (פי' יתרו) מהגלות אנו עתידים להיגאל ע"י אליהו ומשיח בן יוסף.

אברבנאל (ישעיה יא, יא) תנאי תשיעי במשיח הוא שיקבץ ה' נפוצותיו ויביא נדחי ישראל יי השבטים, ותהיה הגאולה דוגמת גאולת מצרים. ועוד כתב (משמיע ישועה ג, ב) מלך המשיח הוא יקבץ נפוצותינו ויביא נדחי ישראל והם עשרת השבטים שהגלה מלך אשור ולא שבו עד הנה וגם נפוצות יהודה שנפוצו בחורבן בית ראשון ובחורבן בית שני כלם יקבצו וימלוך עליהם וכו'. אמנם הגאולה העתידה תתדמה לכל הדמויים ההם לגאולת מצרים, כי הנה יתקבצו שמה השבטים כלם ויצאו לחרות המוחלט ותחול בהם הנבואה ושאר הקדושות כולם ויתרבו האותות והמופתים וימלוך עליהם שרש ישי ומבן דוד.

של"ה הק' (שער האותיות, אמת ואמונה עיקר יב): ישלח לקץ הימין משיחנו מצמח דוד לגאול את עמו ישראל, ותשוב הממלכה לא"י וישובו בית ישראל לאדמתם וכו' ויקויים וקבצו ה' אלקיך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה. **והמהר"ל** (נצח ישראל פי' מ"ו) כי עיקר ההוצאה מן הגלות הוא ע"י משיח.

הרמח"ל (מאמר הגאולה) ובהיגלות המלך אל שכינתו תגלה המרכבה לפני כל ישראל כמו שראוה על הר סיני ומשם והלאה יצאו ישראל מן הגלות, והמשיח הולך לפניו והמלך והמלכות בראשם, וכן ילכו בחבורה אחת עד הגיעם אל ארץ הצבי ועד ירושלים אשר בחרבה ושם תקבע לה השכינה והמלך עמה דירה בבית עולמים והיא המנוחה והנחלה אשר לא תפסוק עוד.

וכן כתב **האהבת יהונתן** (פי' עקב) שישלח לפניו משיחו וישיב את שבות ציון, **והגר"א** (אבן שלמה פרק יא אות א'): בפסח יגאלו מהשיעבוד, ובעצרת יהיה קיבוץ גלויות ע"י משה רבינו ע"ה ובסוכות בנין ביהמ"ק, ובתחילה יגאלו עשרת השבטים ואח"כ יהודה ואח"כ יחיו דור המדבר (עי' תרגום ירושלמי (שמות יב, מב) שמשה רבנו יבוא עם המשיח, ובילקוט פי' חוקת (רמז תשסד) שמשה ואהרן יכניסו את ישראל לארץ לעתיד לבוא). ואמרו חז"ל במדרש שוחר טוב (מ"ח, יג) "מה שהיה הוא שיהיה" כשם שנטל הקב"ה את ישראל ממצרים בענני כבוד ונשאם כך הוא עושה להם לעתיד לבוא.

* * * * *

בקיבוץ-הגלויות בגאולה העתידה עתיד להיות קריעת הים כקריעת ים-סוף, כמו שנאמר "והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר וגו' והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים, והיתה מסילה לשאר עמו וגו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים" (ישעיה יא טו).

כן כתב **רב האי גאון** (אוצר הגאונים סוכה נב א') שבקיבוץ גלויות יקרע להם ים מצרים לאחד ונחל מצרים לז' נחלים. וכן כתב **הרמב"ן** (מאמר הגאולה שער ב') שיהא בעתיד כקריעת ים סוף ואינו משל או חידה, וכן כתב **הרד"ק** (ישעיה נא, יא).

וכן כתב **האברבנאל** (משמיע ישועה מבשר ג' נבואה ב') התנאי העשירי שיהיה במשיח שיעשה ה' לימות המשיח נס דומה לקריעת ים סוף, וכן שם (ג, י) שהגאולה העתידה תהיה עם חורבן האומות ועם קריעת הים כמו שהיה בגאולת מצרים, וכן כתב בפירושו לזכריה (י, יא), וכן כתב **הגר"א** (פירושו לשיה"ש ו, י) דלעתיד לבוא יהיה כמו קריעת ים סוף, וכן **המלבי"ם** (תהלים צח ז').

ועוד כתב **האברבנאל** (ישעיה יא) התנאי הששי שימצא במלך המשיח הוא בענין הניסים והנפלאות שיעשה כנגד הטבע כי מפני דבקותו בה' יתברך יעשה אותות ומופתים בשמים ובארץ.

ובשוב ה' את שיבת ציון ישובו שני הדברים ההמה לקדמותם רוצה לומר הנבואה והנפלאות, והוא אמרו והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע רוצה לומר שכאשר תמרוד ארץ מה במצות מלך המשיח לא יצטרך לאסוף חיל ללכת להלחם בה כי הוא בשבט פיו יכה אותה מכה רבה מבלי חרב וחנית כו' כי בהיותו גוזר על גוי ועל ממלכה או על איש מיוחד שימות – תרד אש מן השמים וישרפהו או תבקע האדמה ותבלע אותו או ימיתהו האריה והנחש ושאר הדברים משלוחי ההשגחה, וכן אמרו במדרש אומרים למשיח מדינה פלונית מרדה בך והוא אומר יבוא גובאי ויחריב אותה. וכתב עוד (משמיע ישועה י"ד, ב') שקיבוץ גלויות יהיה בדרך פלא לא בחיל ולא בכח אנושי.

* * * * *

קיבוץ גלויות ביום אחד

קיבוץ גלויות יעשה במהירות ביום אחד "מי שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ ביום אחד אם יולד גוי פעם אחת כי חלה גם ילדה ציון את בניה" (ישעיהו סו, ח), ובתרגום כתב שהוא בזמן קיבוץ הגלויות. כי כולם כאחד יצאו ממקום גלותם ובאו לציון באין שטן ובאין פגע רע (מצודות). וכתב המלבי"ם שפתאום התקבצו הגלויות מארבע רוחות, כי חלה ביום אחד, כי ילדה בפעם אחת. "בטרם תחיל ילדה" (ישעיהו סו) **רד"ק**: כי פתאום תבוא הישועה לישראל וכו' כי הישועה תבא להם פתאום. **מצודות**: כולם כאחד יצאו ממקום גלותם ובאו לציון.

יום קיבוץ גלויות מכונה "יום יזרעאל" (הושע ב, ב) וביאר המלבי"ם שהוא מענין זריעה "ויום יזרעאל היינו יום שתתגלה הזריעה הזאת שזרע ה' בארץ וישא אלומותיו, יום זה יהיה גדול מאוד מצד הניסים והגדולות שיעשה ה' ביום ההוא לעיני כל הגוים". וכן בדברי חז"ל הוא נקרא **יום קיבוץ גלויות** "גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גלויות" (תענית ח' ב', פסיקתא זוטרית פ' תבוא, רש"י דברים ל, ג).

ועוד אמרו חז"ל "כשהוא מכנסן אינו מכנסן אלא כיונים שנאמר (ישעיהו ס ח) מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארבותיהם" (מדרש תנאים דברים כו טו, וראה רד"ק ומצודות בישעיהו שם), "מה שהיה הוא שיהיה, כשם שנטל הקב"ה את ישראל ממצרים בעניי כבוד ונשאם כך הוא עושה להם" (מדרש תהלים מ"ח יג).

וכתב רש"י (ישעיהו מט, יז) מהרו בניך לשוב, ובכלי פז כתב: שבעת הגאולה לא יבואו בניך מתנהלים לאיטם אכן ימהרו לבוא כאשר ידאה הנשר. ירוצו ולא ייגעו (ישעיהו מ, לא) ירוצו בשובם לארצם ולא ייגעו (רד"ק ומצודות). וישם רגלי כאילות שארוץ במהרה לא"י (מלבי"ם חבקוק ג, ט).

וכתב **האור-החיים** הק' (פרשת צו ו, ב) כי המשפט והנקם מאויבינו אשר צררו אותנו כל ימי גלותנו, יהיה בזמן היציאה מהגלות, אבל לא יעכב קיבוץ גלויות עד כלות עושי רשעה אלא תכף ומיד יקבץ נפוצותינו ויוציא אותנו ממחנה האנשים הרשעים אל מקום טהור היא א"י, ויעשה ה' בהם שפטים בהוציא אותנו מביניהם ואש המשפט ההיא לא תכבה.

ואת זה ודאי לא ראינו לא מיניה ולא מקצתיה, וטרם ראינו שאויבינו התחילו לקבל ענשם כלל וכלל. גם ביהמ"ק יבנה ביום אחד וכמו שאמרו בגמ' סוכה מא. ומשום כך יום הנפת העומר אסור לאכול את החדש משום מהרה יבנה ביהמ"ק.

ואמרו חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל" (ר"ה יא א'), ובתנחומא (בא ט') בט"ו בניסן נגאלו ממצרים בט"ו בניסן עתידין להגאל משעבוד גלויות, וכן במכילתא דר' ישמעאל (פי"ד) ליל שימורים הוא לה' בו נגאלו ובו עתידין להגאל, וכן בתרגום יונתן (בשלח יב, מב) בליל ט"ו יגאלו, וכן כתב בעל הטורים (שמות יב מב) שחילק הקב"ה ליל ט"ו לשנים חציו ליצי"מ וחציו השני לגאולה לעתיד לבוא.

וכתב בדרשות הר"ן (דרוש ח') כי מאחר שכבר הוכן החודש ההוא לגאולת האבות הדין נותן שבו יגאלו הבנים פעם אחרת, ומבואר בטורי אבן (ר"ה יא) שגאולת בעתה זמנה בניסן.

הרי שתחילת הגאולה תהיה בחודש וביום אחד ולא במאה שנה, והקמת המדינה וגאולת הציונות לא התרחשה בט"ו ניסן ולא היה בו שום דבר משמעותי.

ואמרו חז"ל במדרש (שמות רבה יח יב) כך ישראל מצפין משעמדה אדום אמר הקב"ה **הסימן הזה יהיה בידיכם ביום שעשיתי לכם תשועה ובאותו לילה היו יודעים שאני גואלכם ואם לאו אל תאמינו**, שלא קרבה העת, שנאמר (ישעיהו ס) אני ה' בעתה אחישנה, ואומר (חגי ב) עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ וגו' והפכתי כסא

ממלכות וגו', וכשם שהפכתי את מצרים כך אני הופך העובדי כוכבים שנאמר (ישעיה ס) והגוים חרוב יחרבו ואומר (איוב לח) לאחוז בכנפות הארץ וגו'.

ובספר מגיד מישרים (הם דברי המלאך שהתגלה לרבנו הבית-יוסף, פרשת צו): ועליה תימא ראשון לציון הנה הנם (ישעיה מא) דבגאולת ישראל לא יהא בכי האי גוונא אלא תהא כהרף עין ומבשרא קדמאה דייתי הנה הנם שבטיא דאתו והא אינון סמיכין לא ירגישו בהון בני קרתא וכל כך בפתע פתאום יהא כנישו דילהון דאע"ג דאינון סמיכין לא ירגישו בהון בני קרתא עד דהוא מבשר דייתי לבשרא למלכא דאיהו ציון, בתר דייפיק מלבשרא לציון ייתי ויבשר בירושלים ויהי להון בשורא ומילתא דלא ארגישו בה עד השתא וזה שאמר ולירושלים מבשר אתן. [תרגום: בגאולת ישראל לא יהיה כך, אלא תהא כהרף עין, המבשר הראשון שיבוא יבשר "הנה הנם" השבטים באו והם סמוכים, ולא ירגישו בהם בני העיר, וכל-כך בפתע פתאום תהיה ההתקבצות שלהם שלמרות שהם סמוכים לא ירגישו בהם בני העיר, עד שיבא לבשר למלך שהוא ציון, אחר שיצא מלבשר לציון יבוא ויבשר בירושלים ותהיה להם בשורה שלא הרגישו בה עד עכשיו וזה מה שנאמר ולירושלים מבשר אתן].

ובסנהדרין (צז א') ת"ר שבוע שכן דוד בא בו שנה ראשונה והמטרתי על עיר אחת שניה חיצו רעב משתלחים, שלישית רעב גדול וכו' בשישית קולות, בשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא. הרי שחבלי משיח יהיו שבע שנים ומיד אחר השנה השביעית יבוא המשיח, ובגמ' במגילה (יו ב') אמרו "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא", ומכאן מבואר שכל ה"אתחלתא דגאולה" היא שנה אחת בלבד.

גם תחיית המתים תהיה סמוכה לקיבוץ גלויות, וכמו שכתב האברבנאל (משמיע ישועה מבשר ב', ד') שכל הנביאים פה אחד נבאו שתהיה תחיית המתים סמוכה וקרובה לקבוץ גלויות.

לא בחפזון תצאו

יש שרצו להוכיח כי הגאולה וקיבוץ גלויות יהיו באיטיות רבה קמעא קמעא, מהפסוק בישעיה (נב יב) "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל".

אך זוהי הוצאת דברים מהקשרם, אין הכוונה שהגאולה תהיה באיטיות רבה אלא שלא תהיה בברירה ופחד כמו שהיה ביציאת מצרים, שברחו מפני המצרים, וגם היו משוקעים במ"ט שערי טומאה (זוה"כ פ' יתרו) והיו מוכרחים לצאת מיד שלא ישתקעו בשער הני ולא יוכלו לצאת לעולם, אבל הגאולה העתידה לא תהיה בברירה ומנוסה אלא תהיה בכבוד גדול בנחת ובבטחה, וכמו שכתבו המפרשים.

ויפה ביאר זאת הגר"א: על הגאולה העתידה נאמר כי לא בחפזון תצאו, כי הנה ההולך במהירות תהיה מרוצתו לאחת משתי סיבות, אם שהוא בורח מן הרעה שאחריו, או שהוא נמהר ונחפז למקום חפצו מה שהוא לפניו. והנה על הבורח להמלט מרעה יפול מאמר "מנוס" ועל הנחרד להשיג דבר טוב שלפניו יפול בו מאמר "חפזון". שתי בחינות הללו היו ביוצאי מצרים שהיו ממהרים וחרדים לנוס ולהתרחק מפחד המצרים הרודפים אחריהם, וגם היו נחפזים להתקרבות השכינה לבוא ולהשיג מבטחם הנכבד שהבטיחם השי"ת "תעבדון את האלקים על ההר הזה וגו'".

אכן על גאולת העתיד יעד אותנו הנביא ע"ה שלא יהיה דבר המפחיד שיצטרכו הגאולים לנוס, וכן לא יצטרכו להיות נחפזים לבוא אל השגת הטוב המקווה. וזהו שדיבר על שניהם ואמר "כי לא בחפזון תצאו" רצה לומר למהר לבוא אל מקום השכינה, "ובמנוסה לא תלכו" לברוח מן הרעה שאחריכם, ומבאר הטעם על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון "כי הולך לפניכם ה'" רוצה לומר בסמוך קרוב אליכם וזהו הטעם של כי לא בחפזון תצאו כי תיכף תשיגו הטוב, "ומאסיפכם אלקי ישראל" רוצה לומר הוא יתב' ילך מאחריכם לשמור אתכם מכל רודף (וההולך אחר המחנה נקרא מאסף) וזהו טעם על "ובמנוסה לא תלכו" כי לא יגורו משום דבר (אהל יעקב פ' יתרו מהמגיד מדובנא ששמע מפי קדשו של הגר"א מוילנא זצוק"ל, וכן מובא בהגדש"פ גאולת אברהם מכן הגר"א ד"ה ויגר שם, הובא בספר פנינים משולחן הגר"א פ' ראה).

והמגיד מדובנא (ע"פ ואכלתם אותו בחפזון) כתב כי יצאו ממצרים קודם זמן הגאולה ולא כן לעתיד שתהיה הגאולה בזמנה ולכן לא בחפזון תצאו. ועיי' עוד ביאור הגר"א על הזוה"ק (יהל אור משפטים קט"ו א') דלא היה להם שטר חירות היינו תורה ולכן היה מנוסה במצרים עוגות מצות כו' אבל לעתיד כתיב במנוסה לא תלכו. ובמהדורה תנ' כתב שגאולה הראשונה לא היתה ע"י התשובה ומעשים טובים היתה במנוסה מסטרא דעבד שלא היה להם שטר חירות, אבל גלות האחרון שיצאו ממנו ע"י תשובה ומעש"ט יצאו מסטרא דבן.

ומעין זה כתב רבינו **הנודע ביהודה** "והנה ממצרים יצאנו בחפזון לפי שלא היה בידינו לא תורה ולא מצוות לטהר נפשותינו, אבל בגלות התורה והמצוות מגינות ומטהרים נפשותינו, ולכן נאמר בגאולה העתידה לבוא בעגלא ובזמן קריב כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל, וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות ויחיש גאולתנו ופדות נפשנו (דרשות צל"ח דרוש ל"ז לשבת הגדול), ומעין זה כתב בכלי-יקר (בראשית לה, י' מו, ד').

וכן כתב הערבי-נחל (פ' נצבים דרוש ו'): בשים לב מדוע ממצרים יצאו בחפזון ולעתיד לבוא לא תהיה היציאה בחפזון, כי נודע ששר של מצרים טען הללו עובדי ע"ז וכו' ואינם ראויים לגאולה ומשה רבנו ע"ה עמד נגדו בעד ישראל, אכן בעצמו ידע שלא היו ראויים אז לגאולה רק השי"ת בעצמו מיהר את הקץ (עי' זוה"ק ח"ג קא: פע"ח שער חג המצות פ"א) לכן מיד שניתן רשות מהקב"ה שיגאלו היו נחפזים לגמור היציאה ממצרים טרם יקטרג שר של מצרים, משא"כ לעתיד לבוא שאמרו אין הדבר תלוי אלא בתשובה ואז בדין תהיה הגאולה אז אין צריך חפזון.

ובעל יתיבות המשפט (מעשה ניסים ד"ה מצה זו) ביאר שבארץ מצרים שהיה מקום טומאה לא היה אפשרות להיות נגלה אלינו ולרוב חשקו להגלות אלינו הוצרך חפזון, אבל בגאולה העתידה שאז רוח הטומאה תעבור מן הארץ ולא יהיה מקום רע בעולם וכל מקום יהיה ראוי להשראת שכינה ואז לא בחפזון יצאו וכל מקום שידרכו ישראל יתקדש בקדושת א"י, והשפ"א (בשלח תרל"ד) כתב כי כל הגלויות היה שיקבצו בניי כל הניצוצות קדושים שנמצאים בעולם ואין הרצון לברוח רק לתקן גוף המיצר, ולעתיד שיהי' התיקון בשלימות כתיב לא בחפזון תצאו.

קמעא קמעא רק אחר ביאת המשיח

לאחר שהתבאר כי בהגיע זמן הגאולה היא תהיה במהירות רבה ובזמן קצר, אם כן נותר לנו לברר מהו ענין הקמעא המוזכר בירושלמי (ברכות ב, א), וכבר כתבנו לעיל כי כל הפסוקים שהובאו שם מדברים רק על גאולת פורים אשר נעשתה בהסתר ובדרך הטבע, אבל אין הכרח שמדובר על הגאולה העתידה. ומכל מקום גם אם נאמר שהגאולה העתידה תהיה "קמעא קמעא", אך היא תתחיל אך ורק בביאת המשיח, כמבואר בירושלמי (שם) לגבי גאולת פורים כי הגאולת "קמעא קמעא" התחילה רק בביאת הגואל, הם אסתר ומרדכי, ואם כן גם בגאולה העתידה היא תתחיל רק בביאת הגואל הוא המשיח.

וכן מבואר בדברי הרמח"ל (מאמרי רמח"ל עמ' קיב מתוך אדיר במרום) שביאר את מהותם של ימות המשיח: האמת הוא שלא בפעם אחת יתקן הכל בימות המשיח כי האמת **שתיקון גדול יתקן ודאי מיד** אבל עם כל זה עד שיגיעו הדברים לסוף שלמות התיקון צריך זמן, ובהרבה זמנים יעשו הרבה תיקונים שונים בהרבה עליות שיעלו העולמות זו אחר זו.

וכן כתב בעל 'הלשם' שבו ואחלמה' שכל זה יתרחש בהדרגה אחר ביאת המשיח ובתחילת הגאולה יהיו ניסים מעורבים בטבע וכמו שהיה בגאולת מצרים (ספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף י"ב). ומבואר מדבריהם שכל ענין ה"קמעא קמעא" יתחיל רק בביאת המשיח ולא קודם לכן.

גם אם נתבונן במדרשי חז"ל נווכח כי ענין ה"קמעא קמעא" נאמר אך ורק בענין מלך המשיח. כך דרשו במדרש תהלים (י"ח) על הפסוק "מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו": לפי שאין הגאולה באה על אומה זו בבת אחת, אלא קימעא קימעא, ומהו מגדיל, לפי שהיא מתגדלת והולכת לפני ישראל, עכשיו הן שרוין בצרות גדולות וכשתבא הגאולה בבת אחת אינן יכולין לסבול ישועה גדולה לפי שהיא באה בצרות גדולות, לפיכך היא באה קימעא קימעא ומתגדלת והולכת לפניו.

לפיכך משולה הגאולה כשחר שנאמר אז יבקע כשחר אורח (ישעיה נח ח), ולמה נמשלה כשחר שאין לך אפילה גדולה יותר מאותה שעה הסמוכה לשחר, ואם יעלה גלגל חמה באותה שעה שהבריות ישינן היו כל הבריות נלכדין, אלא עמוד השחר עולה ומאיר לעולם תחלה, ואחר כך גלגל חמה עולה ומאיר ואין הבריות נלכדין, שנאמר וארח צדיקים כאור נוגה. ומהו מגדול, **שנעשה להם מלך המשיח כמגדל** (וכן הוא בילקוט שמואל ב' רמז קסד).

וכן כתב **האבודרהם** (דיני ברהמ"ז) על הפסוק "מגדיל ישועות מלכו" פסוק הוא על שם מלכות בית דוד שעתידיה לחזור שנאמר ועבדי דוד מלך עליהם. הרי שכל ענין הקמעא קמעא נאמר רק על ביאת המשיח.

וענין הקמעא קמעא אינו תלוי במעשה והשתדלות בני אדם כלל אלא מדבר על התגלות השכינה ומלכות ה' בביאת המשיח.

וכן דרשו **בתנחומא** (דברים ב') יששום מדבר וציה, מפני מה כתיב כן, ללמדך כי בשעה שהקב"ה מגלה שכינתו על ישראל, אינו מגלה עליהם כל טובתו כאחת, מפני שאינן יכולין לעמוד באותה טובה, שאם יגלה עליהם טובתו בפעם אחת ימותו כולם, ראה מה כתיב, ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה וגו' (ישעיה סד ג), צא ולמד מיוסף

שבשעה שנתוודע לאחיו לאחר כמה שנים, אמר להם יוסף אני יוסף אחיכם (בראשית מה ג), ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, הקב"ה על אחת כמה וכמה. אלא מה הקב"ה עושה להם, מגלה להם קימעה קימעה, בתחילה משיש את ההרים שנאמר יששום מדבר וציה ואחר כך ותגל ערבה ואחר כך פרוח תפרח ואחר כך כבוד הלבנון ניתן לה, ואחר כך המה יראו כבוד ה' הדר אלהינו (ישעיה לה א). לפיכך אמר דוד כי בנה ה' ציון נראה בכבודו (תהלים קב), ואומר כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון (ישעיה נב ח), ואומר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

הרי שכל ענין הקמעה קמעה הוא רק לענין גילוי שכינה ופריחת ההרים ומדבריות בדרך נס, ולא לענין שאר דברים, ועל זה אמרו "קמעה קמעה" ולא על דמיונות שהמציאו כי הגאולה תהיה בדרכי הטבע להקים מדינה כמו של הגוים לאט לאט, אלא הכל מדובר על ביאת המשיח וגדולתו (שיבוא רוכב על חמור וילך למלכי האומות כמש"כ הרמב"ן בפי' ישכיל עבדי), ועל זה דיברו כל הראשונים שכתבו שתחילת הגאולה תהיה בדרכי הטבע, ולא התכוונו כלל שתהיה איזו פעולה מצינונו כמו לאסוף יהודים ולבנות את הארץ.

וכתב המהר"ל (נצח ישראל פל"ב) כל הויה שהוא בעולם היא מתהווה מקצת אחר מקצת, אולם בענין הגלות יהיה היפך זה, שקודם וסמוך לביאת הגואל נראה שפלות ישראל יותר ממה שהיה כבר, וקודם שיבא המשיח ראוי שיהיה נמצא הפסד גמור כיון שיהיה הויה חדשה ויהיה כמו עולם חדש שקודם זה הגיעו ישראל עד עפר ועתה ירום קרנם עד שמי שמים (פל"ה). ומדבריו מוכח להדיא שהגאולה תהיה בבת אחת ולא מקצת אחר מקצת.

* * * * *

ובדברי הנביאים מוזכר פעמים רבות כי קודם הגאולה יתקיים בירור וצירוף של עם ישראל: "ואשיבה ידי עליך ואצרוף עבור סיגיד ואסירה כל בדילך וגו' אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה" (ישעיה א כה) "וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב" (זכריה יג ט) "ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו כי הוא כאש מצרף וכבורית מכבסים" (מלאכי ג ב) "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו" (דניאל יב ז). וכן פסוקים רבים כי הרשעים והפושעים יכלו קודם הגאולה, בישעיה (א כח) יחזקאל (כ לח) דניאל (יב א) צפניה (ג יא-יב) עמוס (ט י-יא) מלאכי (ג יט-כ). ובדברי חז"ל, דור שכן דוד בא צירוף אחר צירוף שנאמר ועוד בה עשירה ושבחה והיתה לבער (כתובות קיב ב', ועי' תרגום ורש"י על הפסוק שם (ישעיה ו ג)). ומי שאינו מתאבל על ירושלים לא יראה בשמחתה (תענית ל' ב'), ונעשה דין ברשעים ויכלו המינים קודם שתתרום קרן הצדיקים בירושלים (מגילה יז ב'). ומפורש בזה"ק (פקודי ר"מ א') שכנסת ישראל לא תקום מעפר בעוד שישנם רשעים בישראל (דלית קימה לכנסת ישראל מעפרא בעוד דאינון חייבין דישראל יקומון בעלמא). ועי' רד"ק ומצודות על הפסוק "ועמך כולם צדיקים" (ישעיה ס כא), ורד"ק (ישעיה ג יח, כד טז יואל ג ה), וברמב"ן (שיה"ש ח, יג) **שקודם קיבוץ גלויות יתבררו ויתלבנו רשעי ישראל להתיך אותם כהיתוך כסף בתוך כור**, והרמ"ק כתב (אילימה עין כל תמר ה' פכ"ד) והענין הוא שהגיע עת הקליפה ליבטל מן העולם וכל עוד שיש בישראל רשעים אחוזים בהם היאך אפשר שיתבטלו החיצונים ורשעים ברשעתם, והקב"ה בעל הדין והמשפט ביושר ובאמונה ואין עוול ולכך יצטרפו צרוף אחר צרוף עד שיהיו כסף נקי וטהור וכו', וכן אור יקר על הזה"ק (שמות עמ' לו), וכן בחסד לאברהם (מעין ה' נהר לו, ו' נהר ו') ואוה"ח הק' (ויקרא יב ב) ועוד.

* * * * *